

Новак Т.В.

аспірантка кафедри філософії
Гуманітарного інституту НАУ,
м. Київ

РОЛЬ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ФОРМУВАННІ ПРОСТОРУ КОНТРКУЛЬТУРИ В ІНФОРМАЦІЙНУ ЕРУ

Проблема впливу масової комунікації на формування контркультури в інформаційну еру є актуальною у сучасній філософській науці. Масові комунікації: інтернет, масмедія, ЗМІ є новітнім атрибутом взаємодії людей в умовах інформатизації суспільства та важливим чинником функціонування всіх його підсистем. Сучасний світ переживає комунікаційну революцію, в основу якої покладено розповсюдження масових комунікацій як таких, що найбільше відповідають вимогам інформатизованого світу та сприяють виникненню значних зрушень у всіх сферах культурного життя. Масові комунікації долучаються до кожної сфери життєдіяльності людини, змінюючи її спосіб життя, мислення, комунікативну взаємодію. Окрім цього, вони проникають не тільки у життя людини, впливаючи на її ідеали, цінності, а й дають змогу їй отримати за допомогою масмедія, ЗМІ, інтернету доступ до інших культур, подискутувати, створити власну культуру, налагодити стосунки з іншими і віднести себе до цілковито нового простору. Засоби масової комунікації впливають і на розвиток сучасної контркультури, завдяки новітнім технологіям, вони стали панівними на контркультурному просторі. Контркультура сучасності великою мірою сформована саме завдяки їх розвитку, оскільки вони дали змогу інформації швидко проникати у всі сфери життя і створювати так званий сучасний «мозаїчний», постмодерністський дискурс. Контркультура інформаційного суспільства конструється індустрією ЗМІ, масмедія та інтернету.

Проблема контркультури стала об'єктом філософського дослідження

в 60-х рр. XX ст. Ідеологами контркультури були Г. Маркузе, Ж. П. Сартр, Е. Роуз. Духовний зв'язок з ідеологією контркультури виявили у свій час і багато інших видатних представників університетських і художніх шкіл Європи й США: П. Сюзі, Н. Брауна, Л. Гольдмана, А. Гінзберга, П. Гудмена, Н. Ейлера, Д. Кон-Бендіта, Р. Лейнга, К. Лоренца. Т. Лірі, Г. Маркузе, М. Маклюєна, Ф. Фанона, А. Уотса.

Проблемам контркультури та молодіжних течій другої половини XX ст. присвячено багато праць російських дослідників, таких як: О. Аксютіна, М. Байчоров, Л. Балашов, Г. Боков, О. Бондаренко, О. Бондаренко, О. Григорєва, Ю. Давидов, М. Дегтярева, О. Запесоцький, О. Еремєєва, І. Ковшова, С. Левікова, В. Леонтева, Л. Мельникова, А. Мельвиль, М. Миндолина, А. М'ясникова, І. Сухина.

Українські дослідники як: М. Попович, М. Слюсаревський, Т. Щепанська, О. Яворницька та ін., зосереджують увагу на особливостях контркультури в умовах України, розкривають окремі аспекти особливостей розвитку та взаємодії феноменів контркультури та субкультури.

В сучасному інформатизованому суспільстві контркультура маніфестує себе за допомогою засобів масової інформації, що збільшують можливості останньої. Розглянемо торетичні основи вивчення масової комунікації.

Роль ЗМІ у культурному та соціальному житті суспільства стали об'єктом вивчення відомих соціологів кінця XIX – XX ст.: М. Вебера, Г. Лебона, Г. Тардома, та інші.

Вивчення характеру та сутності засобів масової інформації у Західній Європі й США здійснювали дослідники: , Дж. Дьюї, П. Лазарсфельд, Г. Лассвелл та інші. А роль і значення масової комунікації історії й культурі трактували, як: «глобальне село» М. Маклюєн, «футушок» О. Тоффлер; спеціальні теорії масової комунікації: «ЗМІ як маніпулятор і міфотворець» Г. Шиллер, «Порядку денного» У. Ліппман.

Серед російських авторів слід виділити роботи Л. Землянової, Г. Бакулева, І. Алексєєвої, В. Іноземцевої, М. Назарової, М. Атчикової.

Сьогодні проблеми масової комунікації розглядаються в працях українських соціологів і політологів Н. Костенко, Г. Почепцова, С. Макеєва та інші.

Проте роль масової комунікації у формуванні простору контркультури в інформаційну еру залишається за межами уваги багатьох дослідників.

Поняття контркультури пов'язують із молодіжним рухом 60 - х років, що досяг своєї кульмінації під час «травневої революції» 1968 р. у Парижі.

Термін «контркультура» ввів у культурологічний обіг американський соціолог Т. Роззак для позначення певної частини культурних явищ, що є протилежними офіційній культурі не з погляду реалізації гуманістично - моральних ідеалів, а як їх інше відображення. Саме тому контркультура протистоїть культурі не як негативне чи вороже явище, а просто як інше. Але це інше потім може увійти в культуру, стати культурою. Рух контркультури підірвав раціональне мислення, піднявши на рівень вищої цінності психологічне задоволення від легкої роботи, невибагливого існування і відкритих стосунків з іншими людьми, природою і самим собою. Справжнє життя для такої ідеології не в економіці, а в гармонійних стосунках між людьми. Життєздатність, яку люди втратили наприкінці періоду раціоналізму, породила явище контркультури, і яких би вона форм не набувала; «діти квітів», культура наркотиків, «комуни», певні культ - вона знаходить сенс у безпосередньому задоволенні, у вільному прояві

поривів, у нерациональному чи ірраціональному типі поведінки, у турботі швидше про особистісні, ніж виробничі потреби.

Поняття «контркультура» у широкому розумінні - це не єдине ціле, це різноманіття контркультур, тобто різних маргінальних рухів, протилежних основним, «легітимним» моделям поведінки у суспільстві. Простір контркультури складається з субкультур, що дозволяє диференціювати, модифікувати контркультуру, так би мовити, на внутрішньому рівні.

Починаючи з 60-х років, ЗМІ спробували включити контркультуру в масову культуру, що дало змогу контркультурі поширитись і охопити все більшу частину останньої. А іншу частину ідей, цінностей, традицій контркультури, масмедія та діячі живопису, кіно, мистецтва включили в елітарну культуру. Контркультурні рухи стали відігравати помітну роль на Заході, відбулася рішуча зміна ставлення до них.

Масмедія пропагувала і презентувала різні субкультурні утворення, сприяючи їх поширенню в тогочасному суспільстві. ЗМІ робили субкультури модними, широко рекламували їх, тому субкультури з одного боку це пропаганда індивідуалізму, а з іншого боку, саме завдяки субкультурам влада за допомогою масової комунікації намагалася здійснити соціальний контроль над суспільством. Подібна ситуація вказує на те, що світ став ближчим до людини, яка вже більше не повинна підлаштовувати свою індивідуальність під загальну ідею, вона може повноцінно жити особистим життям, вибираючи власний фрагмент культурного простору, не оглядаючись на загальноприйняті стереотипи. Соціальний контроль здійснювався в напрямку формування масової культури, з її смаками, естетичними та духовними цінностями. Рух контркультури, її субкультурних угруповувань намагалися адаптувати до існуючої ідеології, зробити фрагментом масової культури.

Але внаслідок інформатизації суспільства, контркультура ХХ ст. поширюється і маніфестується в інформаційних мережах. Це дещо нова контркультура – контркультура ХХІ ст., сферою функціонування якої стає інтернет, соціальні мережі, вона заявляє про себе як у блогах, так і у паперових виданнях, притягуючи до себе увагу різними акціями та перфоменсами. Контркультура пристосовується до технологій сучасного суспільства і створює все нові і нові форми, змістовно заперечуючи цінності традиційної культури. Використання масової комунікації, з одного боку, відіграє роль презентації її в інформатизованому суспільстві, а з іншого – включають її в склад масової культури. Контркультурний рух ХХІ ст. стає продуктивним у виробленні таких альтернативних цінностей, які б функціонували на користь духовному та інтелектуальному розвитку масової культури.

Література:

1. Зражевська Н.І. Масова комунікація та культура: Лекції. – Черкаси, 2006. – С.
2. Поведская Е.В. Человек и новые информационные технологии: Завтра начинается сегодня /Е.В. Поведская, А.Д.Масейра. - СПб. :Речь,2007.-319 с.
3. Сухіна І.Г. Контркультура як екологічна модальність культури (витоки і сучасний контекст проблеми) // Ноосфера: Зб. філософ. праць. - Донецьк: ДонНТУ. - 2002. - Вип. 2. - С. 160-170.